

Irena Turnau

"Uwagi o osadnictwie Ziemi Zachodnich", Kazimierz Dobrowolski, Kraków 1945 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 9/1-4, 519-520

1947

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

szerzej ze względu na doniosłą ich rolę (np. położenie geograficzne), przy omawianiu innych ograniczył się do podania głównych rysów. Autor nie poprzestał tylko na podaniu pewnych faktów i zjawisk, lecz w nawiązaniu do innych wyjaśnia ich przyczynowy związek.

W części poświęconej zagadnieniom gospodarczym odczuwa się brak obrazu obecnego życia gospodarczego i ludnościowego, opartego o ostatnie dane statystyczne, bowiem diagramy zestawiające dane liczbowe z 1939 i 1945 roku są mało precyzyjne i nie wystarczające; pozwalają tylko na zorientowanie się bardzo ogólnikowe. To niedociągnięcie usprawiedliwia Autor brakiem odpowiednich materiałów. Niewątpliwie ciekawe jednak byłoby zestawienie i porównanie zaobserwowanych zmian, jakie zaszły na omawianym obszarze już w nowej sytuacji powojennej.

Całość jest bogato ilustrowana odpowiednio dobranymi zdjęciami oraz przejrzystymi mapami, co niewątpliwie podnosi wartość książki. Pożyteczne uzupełnienie stanowią zamieszczony na końcu książki skorowidz nazw i rzeczowy oraz słowniczek nazw w tekście.

W wyniku dał Autor ciekawą, łatwo dostępną, opartą jednak na podstawach naukowych książkę pożyteczną i oddającą duże usługi nauczycielowi, zwłaszcza przy braku nowych podręczników geografii Polski.

Jeśli zatem „Geografia Ziem Odzyskanych w zarysie“ ma być w myśl założenia Autora „w pewnym stopniu kompromisem pomiędzy potrzebami i możliwościami pracy“, to spełnia swe zadanie całkowicie.

J a n i n a K r e m k y (Łódź).

K a z i m i e r z D o b r o w o l s k i: Uwagi o osadnictwie Ziem Zachodnich. Kraków, 1945.

Mała ta książeczka wydana została już w końcu 1945 roku, co świadczy o udziale naukowych badań w planowaniu i przeprowadzaniu osadnictwa Ziem Zachodnich.

Na wstępie autor rozważa polityczne i etniczne znaczenie Ziem Odzyskanych dla Polski, stawia związane z nim zagadnienie przebudowy ustroju społeczno-gospodarczego, następnie zaś zwraca uwagę na konkretne warunki, w jakich osadnictwo się odbywa. Według autora najważniejsza jest sprawa przesiedlania ludzi zwartymi grupami, w których żyli dawniej, i to w możliwie analogiczne warunki geograficzne. A więc ludność z Wileńszczyzny należało by osiedlać na Pomorzu, a na Dolnym Śląsku ludność z południowo-wschodniej części Polski. Autor porusza dalej zagadnienie reemigrantów przybywających na Ziemię Odzyskaną. Wśród powodów reemigracji wysuwa na pierwsze miejsce złą koniunkturę gospodarczą kraju, w którym dotychczas przebywali. W związku z nią emigrantów gorzej traktowano, więc poczucie krzywdy wywołało pragnienie powrotu do rodzinnego kraju. Są to skutki dążenia każdego państwa do jednorodności etnicznej. Reemigranci na Ziemię Zachodnie przybywają z Niemiec i Francji. Niezmiernie wskazany byłby powrót wykwalifikowanych robotników z Danii i Czechosłowacji. Trudniej byłoby o powrót osadników z drugiej półkuli.

Dużą rolę w zagospodarowaniu Ziemi Zachodnich mogą grać robotnicy, którzy przymusowo pracowali w Niemczech podczas wojny; znają oni już nowe urządzenia i warunki życia. Wreszcie autor porusza też sprawę reasymilacji tzw. autochtonów. Polska powinna zdobyć uznanie tej ludności i poruszyć ją urokiem swych haseł. Wielkie znaczenie mogłaby mieć kontrola gospodarcza osadników, podniesienie oświaty technicznej, a także pomoc kredytowa i inwestycyjna. Autor daje charakterystyki ludności w różnych częściach Polski.

Autor uwzględnił oba momenty: biologiczny i społeczny, uzasadniając swój postulat przenoszenia osadników całymi zwartymi grupami.

I r e n a T u r n a u (Wrocław).

Materiały

Sprawozdanie z działalności „Społem” za r. 1946. Wydawca: „Społem” Związek Gospodarczy Spółdzielni R.P. Warszawa, 1947, str. 152.

Po pierwszych swoich wydawnictwach raczej o charakterze propagandowym z materiałów dość pobieżnie dobranych, Związek Gosp. Sp. R.P. „Społem” wydał obecnie sprawozdanie za rok 1946.

Książka nie jest pozbawiona tych samych cech propagandy, ale już prowadzonej innymi środkami, mianowicie poprzez wykazanie osiągnięć i dorobku rocznego. Spółdzielczość jako ruch społeczno-gospodarczy przeszła od walki o ekonomiczno-społeczną pozycję człowieka pracy do organizowania życia społeczno-gospodarczego w ramach planowej gospodarki państwowej. Stąd nowe zadania wyrosły przed największą w Polsce (a jak podaje sprawozdanie zestawiające obroty hurtowe — trzecią w Europie — po Z.S.R.R. i Wielkiej Brytanii) instytucją gospodarczą, jaką jest „Społem”.

Wydawcy w omawianym sprawozdaniu określają te nowe zadania: 1. zorganizowanie produkcji i konsumpcji na wsi w ramach spółdzielczości, wspólnie z organizacją zawodową chłopów — Związkiem Samopomocy Chłopskiej, 2. dostarczenie robotnikowi produktów wsi, 3. poprzez własny zarząd w przemyśle spożywczym — dostarczenie wsi produktów przemysłowych. To przejście od pracy marginesowej w ramach przedwojennego ustroju kapitalistycznego do przejęcia szerokich zadań gospodarczych wymaga rozbudowy właściwego aparatu.

Sprawozdanie obejmuje 4 działy:

1. W rozdziałach: **Struktura organizacyjna „Społem”; Okręgi „Społem”; „Społem” dziś i przed wojną**, omówiono organizację instytucji. Struktura organizacyjna przedstawiona jest w tablicach, obrazujących powiązania i zależności poszczególnych placówek.

2. Sprawozdanie zawiera zestawienia porównawcze właściwe dokonanym przemianom. Mamy więc dane z lat przedwojennych, z r. 1945 i za omawiany okres. Obliczenia są oparte na szacunkach i przeliczeniach na równoważne, po-